

NORGES HØYESTERETT

Den 23. mars 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matheson, Arntzen og Berglund i

HR-2018-578-U, (sak nr. 2018/377), straffesak, anke over dom:

I.

A

(advokat Søren Ø. Hellenes)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

II.

B

(advokat Alexander Rydberg Greaker)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Anken gjelder anker over lagmannsrettens fellende dom for medvirkning til grovt heleri.
- (2) A og B ble ved tiltalebeslutning utferdiget av Sør-Øst politidistrikt satt under tiltalte for følgende:

"I **Straffeloven (2005) § 333 første ledd jf § 332 første ledd, jf. strl (2005) § 15** for grovt å ha mottatt eller skaffet seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling. Likestilt med utbytte er en gjenstand, fordring eller tjeneste som trer istedenfor det.

Helieriet er grovt fordi det særlig legges vekt på hva slags handling utbyttet stammer fra, at fordelen gjerningspersonen har skaffet seg er betydelig, og om den skyldige har drevet heleri regelmessig.

Grunnlag:

En gang i tidsrommet 1. juli til 31. august 2016 i Tønsberg, kjøpte de en Mercedes-Benz GLE 350d 2016-modell personbil av Bertel O.Steen Tønsberg for NOK 620 000,- eksklusive norske avgifter til tross for at de forsto at pengene som finansierte bilkjøpet stammet fra straffbar handling.

II Tolloven § 16-1 jf § 16-2 jf § 16-7 jf § 3-1 første ledd jf annet ledd jf tollforskriften § 3-1-10, jf. strl (2005) § 15

for i strid med bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne lov å ha innført eller forsøkt å innføre en vare utenom tollvesenets kontroll idet overtredelsen anses for grov særlig under henvisning til overtredelsens omfang, at varene var bestemt for omsetning, at lovovertræderen tidligere er dømt for overtredelse av tollavgivningen eller det foreligger andre omstendigheter av særlig skjerpene art, eller medvirket til dette, idet enhver som bringer en vare til tollområdet, plikter å melde fra om dette til tollmyndighetene, og å oppgi eller fremlegge varene for kontroll.

På innpasseringssteder med rødt og grønt felt, kan den som bare medbringer tollfritt reisegods som nevnt i § 5-1-1 til § 5-1-6 og § 6-1-1 som kan innføres uten tillatelser fra andre myndigheter, passere i grønt felt. Andre skal bruke rødt felt og oppgi eller legge frem varene for tollmyndighetene. Valg av grønt felt anses som endelig melding og fremleggelse.

Grunnlag:

Fredag 16. september 2016 ca. kl. 17.30 ved ankomst med Superspeed 2 til Larvik, innførte de fra Danmark til Norge to klokker av merket Rolex til en samlet verdi av kr. 390 678,78 ved å innpassere i grønt deklarasjonsfelt, eller medvirket til dette. Samlet avgiftsunndragelse er på kr. 97 669,70.

III Tolloven § 16 - 2 jf § 3 - 1 sjette ledd jf tollforskriften § 3 - 1 - 11 første ledd, jf. strl (2005) § 15

for i strid med bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne lov å ha innført eller forsøkt å innføre en vare utenom tollvesenets kontroll, eller som fører av transportmiddel ikke på forsvarlig måte å ha søkt å hindre at en vare ulovlig føres ut fra, eller inn i, transportmiddelet, eller medvirket til dette, idet enhver som bringer en vare til tollområdet, plikter å melde fra om dette til tollmyndighetene, og å oppgi eller legge frem varene for kotnroll.

Den som bringer norske og utenlandske sedler og mynter tilsvarende et beløp større enn 25 000 kr til eller fra tollområdet, skal oppfordret oppgi eller legge frem disse for tollmyndighetene.

Grunnlag:

Til tid og på sted som beskrevet under post II ved ankomst med Superspeed2 til Larvik, innførte de fra Danmark til Norge NOK 30 000,- i kontanter ved å innpassere i grønt deklarasjonsfelt, eller medvirket til dette."

(3) Larvik tingrett avsa den 6. juni 2017 dom med slik domsslutning:

"1.

A, født 00.00.1988, frifinnes for forholdene omhandlet i tiltalebeslutningen post I og III.

2.

B, født 00.00.1990, frifinnes for forholdene omhandlet i tiltalebeslutningen post I og III.

3.

A, født 00.00.1988, dømmes for overtredelse av tolløven § 16-1 jf. 16-2 jf. § første ledd jf. andre ledd jf. tollforskriften § 3-1-10 jf. straffeloven (2005) § 15 til fengsel i 14 -fjorten-dager, jf. straffeloven (2005) § 79 bokstav b). Straffen er utholdt ved varetekt.

4.

B, født 00.00.1990, dømmes for overtredelse av tolloven § 16-1 jf. 16-2 jf. § 3-1 første ledd jf. andre ledd jf. tollforskriften § 3-1-10 jf. straffeloven (2005) § 15 til fengsel i 14 -fjorten- dager.

Fullbyrding av straffen utsettes med en prøvetid på 2 -to- år jf. straffeloven (2005) § 34 – § 39.

5.

I medhold av straffeloven (2005) § 69 jf. § 71 inndras to stk. klokker av merket Rolex.

6.

I sakskostnader betaler A 1000 -ettusen- kroner.

7.

I sakskostnader betaler B 1000 -ettusen- kroner."

- (4) Statsadvokatene i Vestfold, Telemark og Buskerud påanket dommen med hensyn til bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for begge de tiltalte under post I i tiltalebeslutningen.
- (5) Agder lagmannsrett avsa dom 22. desember 2017 med slik domsslutning:
- "1. **A, født 00.00.1988, dømmes for overtredelse av straffeloven § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd.**
- For dette forhold og det forhold som er rettskraftig avgjort ved Larvik tingretts dom av 6. juni 2017 fastsettes straffen til fengsel i 6 - seks- måneder, jf. straffeloven (2005) § 79 bokstav a.**
- Straffen er en etterskuddsdom i forhold til påtaleunntatelse av 7. desember 2016, jf. straffeloven (2005) § 82.**
- Ved soningen av straffen gjøres fradrag med 19 - nitten - dager for utholdt varetekt, jf. straffeloven (2005) § 83.**
2. **B, født 00.00.1990, dømmes for overtredelse av straffeloven § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd.**
- For dette forhold og det forhold som er rettskraftig avgjort ved Larvik tingretts dom av 6. juni 2017 fastsettes straffen til fengsel i 120 - etthundreogtyve - dager, jf. straffeloven (2005) § 79 bokstav a.**
3. **B må tåle inndragning av en Mercedes-Benz GLE 350 d i medhold av straffeloven (2005) § 69 bokstav b.**
4. **Saksomkostninger idømmes ikke."**
- (6) A og B har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett.
- (7) A har anført at det var en saksbehandlingsfeil at bevis vedrørende vandel og tidligere henlagte straffesaker ble tillatt ført av lagmannsretten. Han har videre anført at det er en feil ved lagmannsrettens lovanvendelse at han ble dømt for medvirkning. Det er også anket over straffutmålingen som anføres å være for streng all den tid A ikke var hovedmannen i saken.
- (8) B har på samme måte som A anført at lagmannsretten har begått en saksbehandlingsfeil ved å tillate bevisføring rundt vandel og tidligere henlagte saker – bevisføringen er anført å stride

mot uskyldspresumpsjonen og EMK artikkel 6. Hun har videre anført at inndragningen av bilen var uforholdsmessig og at dette utgjør en lovanvendelsesfeil. Til slutt er det anført at straffutmålingen er for streng og at lagmannsretten ikke har lagt tilstrekkelig vekt på at B har eneansvar for et barn og at hun er gravid.

- (9) Påtalemyndigheten har sluttet seg til lagmannsrettens dom og har ikke merknader til ankene.
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at både A og B ble frifunnet for tiltalens post I i tingretten. De har dermed ankerett i medhold av straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum sammenholdt med andre ledd andre punktum. Ankene kan da bare nektes fremmet dersom ankeutvalget ved en begrunnet beslutning enstemmig finner det klart at de ikke kan føre frem, jf. § 323 andre ledd fjerde punktum.
- (11) *Om ankene over saksbehandlingen*
- (12) Etter straffeprosessloven § 292 kan bevis som er for hånden, bare nektes ført under de omstendigheter som er listet opp i bestemmelsen; blant annet når beviset "gjelder forhold som er uten betydning for dommens innhold", jf. bokstav a. Bevis for tiltaltes dårligeandel kan bare føres i den utstrekning retten tillater, jf. straffeprosessloven § 301 andre ledd.
- (13) Om adgangen til å tillate fremleggelse av henlagte anmeldelser som bevis, uttaler Høyesterett i Rt-2007-24 avsnitt 17 og 18:

"(17) ... Utgangspunktet må da være at retten ikke kan avskjære bevis som er for hånden. Det gjelder også dokumentasjon av tidligere frifinnelser av tiltalte, eller henleggelse av anmeldelser, såfremt disse er egnet til å belyse skyld- eller straffespørsmålet i den aktuelle sak, jf. straffeprosesslovens § 292 annet ledd bokstav a. Heller ikke § 301 annet ledd vil gi grunnlag for avskjæring, når bevisførselen ikke dreier seg om tiltaltesandel i sin alminnelighet, men om tidligere atferd som rent konkret kan ha betydning for bedømmelsen av foreliggende sak, jf. Rt-1987-92 og for så vidt også Rt-1993-298. En bevisførsel som nevnt, vil etter omstendighetene også være begrunnet i rettens ansvar for sakens fullstendige opplysning, jf. straffeprosesslovens § 294. Jeg kan heller ikke finne noe grunnlag for å anta at disse synspunkter volder vansker i forhold til EMK artikkel 6.

(18) Men selv om det rettslige utgangspunktet således er klart nok, er det grunn til å mane til en viss varsomhet ved bevisførsel som nevnt. Sentralt her er at tiltalte må gis en anledning til å forberede og gjennomføre sitt forsvar."

- (14) Aktor for lagmannsretten varslet i sitt innledningsforedrag at påtalemyndigheten ønsket å legge frem dokumenter fra tre anmeldelser hvor A og B hadde vært mistenkt/siktet eller involvert på andre måter, og som gjaldt lignende forhold som de som skulle pådømmes, men hvor sakene var blitt henlagt av kapasitetshensyn. De tiltaltes forsvarere motsatte seg fremleggelsen. I lagmannsrettens enstemmige kjennelse heter det blant annet:

"Det er opplyst at de aktuelle dokumentene blant annet inneholder opplysninger om bestilling, kjøp og betaling av 3 dyre mercedeser. Bilkjøpene har flere likhetstrekk med kjøpet av den mercedesen tiltalen gjelder, og det fremgår at de tiltalte, eller deres slektninger, har vært involvert i kjøpet av disse bilene. Etter lagmannsrettens syn kan de aktuelle dokumentene være egnet til å kaste lys over bevistemaet i saken. Dokumentene gjelder forhold som har betydning for dommens innhold, og de er ikke uten beviskraft. De tiltalte er kjent med innholdet i dokumentene, og vil få anledning til å imøtegå dette under sine forklaringer i retten. Lagmannsretten finner ikke grunn til å nekte bevisene ført, jf. straffeprosessloven § 292 annet ledd, bokstav a og b. Det er heller ikke grunnlag for å nekte bevisene ført i medhold av straffeprosessloven § 301. Lagmannsretten har vurdert forholdet til EMK artikkel 6."

- (15) Både A og B anfører at lagmannsretten begikk en saksbehandlingsfeil da den tillot bevisføring rundt vandel og tidligere henlagte saker. B gjør også gjeldende at slik bevisføring strider mot uskyldspresumsjonen og EMK artikkel 6.
- (16) Ankeutvalget konstaterer at den omtvistede bevisføringen ikke gjelder dokumenter som belyser de tiltaltes vandel generelt. Lagmannsretten har vurdert det slik at bevisene gjelder atferd som rent konkret kan ha betydning for bedømmelsen av foreliggende sak. Forsvarerne hadde også mulighet til å uttale seg om bevisene både i forkant av – og under – rettsforhandlingene. Lagmannsrettens avgjørelse ligger etter dette godt innenfor de rammer som Høyesterett har trukket opp for bevisføring om tiltaltes tidligere vandel. Følgelig er det ved avgjørelsen om å tillate bevisene ført ikke begått noen saksbehandlingsfeil. Det følger av Rt-2007-24 at slik bevisføring heller ikke krenker uskyldspresumsjonen eller EMK artikkel 6.
- (17) Utvalget forstår Bs anke slik at hun også mener det er en saksbehandlingsfeil at ikke "påtalemyndigheten eller retten har ettergått om pengene stammer fra lovlige midler". Ankeutvalget bemerker at det etter Rt-2006-466 avsnitt 21 ikke stilles krav om at det lovbruddet som utbyttet stammer fra, må konkretiseres. Det ble i avgjørelsen lagt til grunn at det ikke var en feil å angi bevistemaet som et spørsmål om det kunne utelukkes at midlene stammet fra lovlige kilder. En slik angrepsmåte innebar heller ikke at man la til grunn en omvendt bevisbyrde i strid med uskyldspresumsjonen i EMK artikkel 6 nr. 2, jf. dommens avsnitt 22 og 23.
- (18) Lagmannsretten har ved sin tilnærming i foreliggende sak etter utvalgets oppfatning følgelig ikke begått noen feil.
- (19) *Om anken over lovanvendelsen hva gjelder domfellelsen av A for medvirkning til heleri*
- (20) Etter tiltalebeslutningens post I var A sammen med B tiltalt for overtredelse av straffeloven § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd, jf. § 15. Medvirkningsalternativet var imidlertid ikke tatt med i angivelsen av grunnlaget for tiltalen.
- (21) Lagmannsrettens flertall kom til at B og A "har medvirket til" overtredelse av straffeloven § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd. Til tross for dette går domsslutningen for dem begge på dette punktet ut på – slik det allerede vil ha fremgått – at de dømmes for "overtredelse av straffeloven § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd".
- (22) Det er i anken gjort gjeldende at det i tiltalebeslutningen "ikke var tatt med som et alternativ at A skulle dømmes for medvirkning", og at det videre "må være feil lovanvendelse å anse A som medvirker i denne sak".
- (23) Utvalget vil peke på at det i tiltalebeslutningen er vist til medvirkningsbestemmelsen i straffeloven § 15. Høyesterett tok i Rt-1992-127 stilling til lovmessigheten av å domfelle for medvirkning der grunnlaget for tiltalen var angitt som «følgende handling eller medvirkning til denne handling». I dommen slås det under henvisning til straffeprosessloven § 252 fast at "[o]verskriften og den faktiske gjerningsbeskrivelsen må ses som en enhet" og at tiltalebeslutningen følgelig tilfredstilte lovens krav. I Matningsdal, Straffeloven, Alminnelige bestemmelser – kommentarutgave (2015) side 123 heter det blant annet:

"Dersom straff for medvirkning er aktuelt, må dette fremgå av tiltalebeslutningen, men det kreves ikke at de grunnleggende vilkår for medvirkningsstraff er gjengitt. Og det er tilstrekkelig at medvirkningsalternativet er nevnt i gjengivelsen av loven. Det kreves ikke at

medvirkning også omtales i den faktiske gjerningsbeskrivelsen, jf. Rt. 1992 s. 127."

- (24) I foreliggende sak er situasjonen at medvirkningsalternativet bare fremgår av lovhenviisningene i tiltalebeslutningen, og ikke ellers. Etter ankeutvalgets oppfatning kan dette ikke ha betydning, og løsningen må blir den samme her som i Rt-1992-127.
- (25) Løsningen forsterkes av at straffeprosessloven § 38 om forholdet mellom tiltalebeslutning og dom uansett ikke er til hinder for å dømme "bare" for medvirkning der tiltalen går ut på at den tiltalte har utført handlingen, jf. Matningsdal, Jussens Venner 2002 side 89 flg., punkt 4.2 med ytterligere henvisninger.
- (26) For øvrig er angrepet på domfellelsen for medvirkning et angrep på lagmannsrettens konkrete bevisvurdering under skyldspørsmålet. Dette kan utvalget ikke prøve.
- (27) *Anken over lovanvendelsen hva gjelder inndragningen av bilen hos B*
- (28) B har gjort gjeldende at inndragningen av bilen er uforholdsmessig. Det er her vist til at det samlede reaksjonsnivå, konsekvensene for domfeltes personlige økonomi og at klokker til en verdi av mer enn 390 000 kroner allerede er inndratt.
- (29) Lagmannsretten har kort konstatert at inndragning av bilen anses påkrevd av hensyn til en effektiv håndheving av straffebudet, og at reaksjonen ikke kan anses uforholdsmessig.
- (30) Utvalget bemerker at selv om bilen har en høy verdi, har den ingen spesiell betydning for Bs yrkes- eller privatliv. Lagmannsretten har lagt til grunn at hele verdien stammer fra straffbare handlinger. Bilen er derfor helt sentral for heleriet B er dømt for. Dette momentet veier særlig tungt ved forholdsmessighetsvurderingen, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 464 der det heter:

"Et annet moment i forholdsmessighetsvurderingen kan være hvor nært den aktuelle tingen er tilknyttet den straffbare handlingen som danner grunnlaget for inndragningen. ... En bil eller en båt kan for eksempel være et sentralt hjelpemiddel ved smugling av narkotika eller ha vært selve gjenstanden for villmannskjøringen.

Generelt må det ved forholdsmessighetsvurderingen tas hensyn til at inndragning er en reaksjon på en straffbar handling. At tiltaket vil føles ubehagelig for den det er rettet mot, ligger jo i inndragningsinstituttets natur. Derfor må det en del til før inndragning kan sies å være uforholdsmessig."

- (31) Høyesteretts ankeutvalg kan etter dette ikke se at det er noen feil ved lagmannsrettens rettsanvendelse på dette punktet.
- (32) *Ankene over straffutmålingen*
- (33) A har pekt på at han er idømt fengsel i 6 måneder for medvirkning, mens B som antatt hovedperson bare ble idømt 120 dager i fengsel.
- (34) Som allerede nevnt, bygger lagmannsrettens dom på at begge etter flertallets syn skal dømmes for medvirkning til grovt heleri. Selv om det i domsslutningen ikke er vist til straffeloven § 15, kan utvalget ikke se at lagmannsretten har ment at B har vært hovedpersonen og A har hatt en mindre rolle. Utgangspunktet for straffutmålingen har derfor vært den samme for begge de domfelte.

- (35) For As del har lagmannsretten også utmålt etterskuddsdom for en påtaleunntatelse 7. desember 2016. Det er ikke konkretisert hvor stort utslag dette har gitt i straffen. Videre la lagmannsretten til grunn som et skjerpene moment at A tidligere er dømt for økonomisk kriminalitet. Det er i lys av dette forståelig at straffen han ble idømt er en del høyere enn straffen B ble idømt.
- (36) B har anført at formildende omstendigheter for hennes del ikke har blitt tillagt tilstrekkelig vekt ved straffutmålingen – hun har eneansvar for et mindreårig barn og var på anketidspunktet gravid i åttende måned. Av lagmannsrettens dom fremgår imidlertid uttrykkelig at disse momentene er tillagt vekt i formildende retning. De formildende omstendighetene har også gitt et konkret utslag i den utmålte fengselsstraffen all den tid den er to måneder lavere enn As.
- (37) De fleste sakene der Høyesterett har uttalt seg om straffenivået for heleri gjelder betydelig større beløp enn foreliggende sak. Rt-2011-1153 gjaldt imidlertid heleri av gjenstander med en verdi på ca. 160 000 kroner. Høyesterett tok der utgangspunkt i en fengselsstraff på 10-11 måneder. Utvalget finner etter dette at straffen lagmannsretten har utmålt, ikke er for streng.
- (38) *Konklusjon*
- (39) Ankeutvalget finner det på denne bakgrunn klart at ankene ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ettersom ankene heller ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, gis det ikke samtykke til ankebehandling, jf. § 323 første ledd andre punktum.
- (40) Avgjørelsen er enstemmig.
- (41) Utvalget tilføyer at det i lagmannsrettens domsslutning punkt 1 og 2 fremgår at A og B dømmes for overtredelse av "straffeloven § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd", mens det på side 8 og side 11 klart fremgår at flertallet har domfelt dem for medvirkning til de nevnte overtredelsene. Det er – når lagmannsrettens premisser og slutningen leses i sammenheng – etter utvalgets syn klart at det skyldes en åpenbar utelatelse at dette ikke er reflektert i domsslutningen gjennom en henvisning til straffeloven § 15. Vilkårene for retting etter straffeprosessloven § 44 er dermed oppfylt, og utvalget foretar på denne bakgrunn retting av eget tiltak.

S L U T N I N G :

1. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1 og punkt 2, rettes slik at domfellelsene gjelder straffeloven § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd, jf. § 15.
2. Ankene over straffekravet tillates ikke fremmet.

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Riktig utskrift: